

BIOENERGETIKA –
TÁRSADALOM –
HARMONIKUS
VIDÉKFEJLŐDÉS

BIOENERGETIKA – TÁRSADALOM – HARMONIKUS VIDÉKFEJLŐDÉS

Szerkesztette
Baranyi Béla

Magyar Tudományos
Akadémia Regionális
Kutatások Központja

Debreceni Egyetem
Agrár- és Műszaki
Tudományok Centruma

Debrecen
2010

A kötet a Bioenergetikai Innovációs Klaszter létrehozása és K+F programok megvalósítása a biomassza hasznosítása területén című, BIOENKRF jelű, az Asbóth Oszkár Húzóágazati Innovációs Program, valamint a Károly Róbert Főiskola Bioenergetikai Innovációs Klaszter Centrum támogatásával, a Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja Debreceni Osztályának munkatársai által 2006–2009 között végzett tudományos kutatások projektbeszámolókon alapuló eredményeit tartalmazza könyvvé szerkesztett formában. Témavezető: *Baranyi Béla*. A kutatói team tagjai: *Balcsók István, Baranyi Béla, Koncz Gábor, Nagyné Demeter Dóra, Rajhóczki László*. Kötetcím angolul: *Bio-energy sector – society – harmony in rural development*.

Lektorok: Horváth Gyula, DSc, egyetemi tanár
Nagy János, DSc, egyetemi tanár

ISBN 978-963-9899-27-8

© MTA Regionális Kutatások Központja

Kiadja: MTA Regionális Kutatások Központja és a Debreceni Egyetem Agrár- és Műszaki
Tudományok Centruma
Felelős kiadó: dr. Horváth Gyula igazgató
dr. Nagy János centrumelnök
Technikai szerkesztés: Rajhóczki László
Borító: dr. Tamás János
Nyomdai munkálatok: Center Print Nyomdaipari Szolgáltató Kft.

Tartalom

Ábrák jegyzéke	9
Táblázatok jegyzéke	12
Előszó	15
1. A biohajtóanyagok és a szilárd biomassza energetikai célú hasznosítása – Európai kitekintés.....	19
1.1. A biohajtóanyagok előállítási és értékesítési tendenciái	19
1.2. A „zöldhajtóanyagok” szerepe az Európai Unió tagállamaiban	28
1.3. A szilárd biomassza szerepe az Európai Unió energiatermelésében.....	39
1.4. A szilárd biomassza energetikai célú hasznosítása az Európai Unió tagországaiban	43
2. A biohajtóanyag előállítás és a szilárd biomassza energetikai célú hasznosításának természeti, gazdasági és társadalmi alapjai.....	64
2.1. A bioenergetikai beruházások vidékfejlesztési hatásainak elemzése	64
2.1.1. A hatáselemzés elméleti alapjai	64
2.1.2. A vidékfejlesztési hatások elemzése és modellezése	67
2.1.3. A beruházások hatásainak mérése, gyakorlati alkalmazhatóság és monitoring	72
2.2. A mátészalkai modelltérség	73
2.2.1. Természeti adottságok	75
2.2.1.1. Földtani, geomorfológiai és talajtani viszonyok.....	75
2.2.1.2. Éghajlati jellemzők	78
2.2.1.3. Növényvilág, növénytársulások.....	79
2.2.2. Gazdasági adottságok.....	81
2.2.2.1. A gazdasági általános jellemzői: vállalkozói aktivitás, vállalkozási szerkezet	81
2.2.2.2. Mezőgazdaság.....	83
2.2.2.3. Ipar.....	95
2.2.2.4. Tercier szektor	98
2.2.3. Társadalmi adottságok	103
2.2.3.1. Demográfiai helyzet, népesedési folyamatok	103
2.2.3.2. Foglalkoztatottság, munkanélküliség.....	112
2.2.3.3. Közoktatás	118
2.2.3.4. Egészségügy	122
2.2.3.5. Szociális helyzet és ellátórendszer.....	125
2.2.4. Műszaki infrastruktúra és környezeti problémák	130
2.2.4.1. Közlekedés, térszerkezeti pozíció	130
2.2.4.2. Lakáskörülmények, közműellátottság.....	133
2.2.4.3. Hulladékgyűjtés, hulladékkezelés, környezeti problémák	138

2.2.5. SWOT analízis	139
2.2.5.1. Erősségek	139
2.2.5.2. Gyengeségek	140
2.2.5.3. Lehetőségek	141
2.2.5.4. Veszélyek	142
2.2.6. A társadalom, mint befogadó és hasznosító közeg – lakossági ismeretek és elvárások kérdőíves vizsgálat tükrében.....	142
2.2.6.1. A minta főbb jellemzői	143
2.2.6.2. A település helyzetének megítélése, települési kötődés.....	144
2.2.6.3. Tradíciók, közösségi szinterek.....	147
2.2.6.4. A jelen energiafelhasználási szokásai, a jövő „megújuló” lehetőségeinek ismerete	150
2.2.6.5. A biomassa hasznosítással kapcsolatos beruházások társadalmi megítélése	159
2.2.6.6. A társadalmi monitoring legfontosabb eredményei.....	168
2.3. A gyöngyösi modelltérség	170
2.3.1. Természeti adottságok	172
2.3.2. Gazdasági adottságok.....	177
2.3.2.1. A gazdasági általános jellemzői: vállalkozói aktivitás, vállalkozási szerkezet	177
2.3.2.2. Mezőgazdaság	184
2.3.2.3. Ipar.....	191
2.3.2.4. Tercier szektor	197
2.3.3. A kistérség társadalmi viszonyai.....	203
2.3.3.1. Demográfiai helyzet, népesedési folyamatok	203
2.3.3.2. Foglalkoztatottság, munkanélküliség.....	208
2.3.3.3. Közoktatás	213
2.3.3.4. Egészségügy	216
2.3.3.5. Szociális helyzet és ellátórendszer.....	217
2.3.4. Környezeti állapot – Műszaki infrastruktúra	219
2.3.4.1. Közlekedés, térszerkezeti pozíció	219
2.3.4.2. Lakáskörülmények, közműellátottság.....	224
2.3.4.3. Hulladékgyűjtés, hulladékkezelés, környezeti problémák	229
2.3.5. SWOT analízis	232
2.3.5.1. Erősségek	232
2.3.5.2. Gyengeségek	233
2.3.5.3. Lehetőségek	233
2.3.5.4. Veszélyek.....	234
2.3.6. A társadalom, mint befogadó és hasznosító közeg – lakossági ismeretek és elvárások kérdőíves vizsgálat tükrében.....	234
2.3.6.1. A minta főbb jellemzői.....	235
2.3.6.2. A település helyzetének megítélése, települési kötődés.....	237
2.3.6.3. A jelen energiafelhasználási szokásai, a jövő „megújuló” lehetőségeinek ismerete	238

2.3.6.4. Megújuló energiaforrások ismertsége és elfogadottsága	242
2.3.6.5. Települési szintű vizsgálati eredmények kistájak szerint ...	256
2.3.6.6. Összegzés	276
3. Tények és remények – Lehet-e a bionergetika a vidékfejlődés kulcsa?.....	278
3.1. A biohajtóanyag előállítás és vidékfejlesztési hatásai az Európai Unióban és Magyarországon.....	278
3.2. Vélemények és ajánlások az energetikai célú szilárd biomassza hasznosításról az Európai Unióban és Magyarországon	281
3.3. Javaslatok a biohajtóanyag előállítás vidékfejlesztési hatásainak erősítésére a mátészalkai mintatársaság példáján	289
3.3.1. Támogatáspolitikai, törvényi szabályozás	289
3.3.2. Lakossági vélemények	291
3.3.3. Alapanyag és végtermék előállítás	294
3.3.4. Komplex javaslatok.....	297
3.4. Javaslatok az energetikai célú szilárd biomassza hasznosítás vidékfejlesztési hatásainak erősítésére a gyöngyösi mintatársaság példáján ..	299
3.4.1. Támogatáspolitikai, törvényi szabályozás	299
3.4.2. Lakossági vélemények	302
3.4.3. Komplex javaslatok	305
4. Irodalom.....	311
5. Mellékletek	318
5.1. Segédlet a bioenergetikai beruházások vidékfejlesztési hatásainak feltárására és elemzésére kidolgozott „know-how”-hoz.....	318
5.1.1. A biohajtóanyagok előállítását szolgáló beruházások vidékfejlesztésre és térszerkezetre gyakorolt hatásainak elvi modellje	318
5.1.2. A helyzetértékelést megalapozó mutatók és alkalmazásuk területi szintjei.....	319
5.1.3. Empirikus kutatásokhoz alkalmazható kérdőívek struktúrája	323
5.1.4. A biohajtóanyag előállítást szolgáló beruházások fejlesztési céljai, megvalósulásuk területi szintjei.....	324
5.1.5. A vidékfejlesztési- és térszerkezeti hatások mérésére alkalmas indikátorok, biohajtóanyag előállítást célzó beruházások esetén.....	325
5.1.6. A monitoring tevékenység mutatói biohajtóanyag előállítást szolgáló beruházások esetén.....	326
5.2. Tájékoztató információk.....	327
5.2.1. Az Asbóth Oszkár Húzóágazati Innovációs Program által támogatott Bioenergetikai Innovációs Klaszter létrehozása és K+F programok megvalósítása a biomassza hasznosítása területén (BIOENKRF) című tudományos projekt szervezeti és irányítási struktúrája.....	327

5.2.2. Konzorciumi tagokat képviselő intézmények és vezető munkatársak.....	328
5.2.3. A BIOENKRF-program kutatási témái és témavezetői	329
5.2.4. Közreműködő kutatók névsora	332
5.2.5. A BIOENKRF 6.1. és 7.3. kutatási program résztvevői	333
5.2.6. A négy éves futamidejű K+F program főbb eredményei (2006–2009).....	334
5.2.7. A BIOENKRF-program néhány konkrét eredménye.....	337
Summary	339